

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az államadóssággal kapcsolatos válság hatása az EU irányítására (saját kezdeményezésű vélemény)

(2011/C 51/03)

Előadó: **Michael SMYTH**

2010. április 29-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság eljárási szabályzata 29. cikkének 2. bekezdése alapján úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Az államadóssággal kapcsolatos válság hatása az EU irányítására.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció 2010. szeptember 7-én elfogadta véleményét.

Az EGSZB tisztújítására való tekintettel a Közgyűlés úgy határozott, hogy erről a véleményről az októberi plenáris ülésen szavaz, és az eljárási szabályzat 20. cikke értelmében főelőadót jelölt ki Michael SMYTH személyében.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. október 21-én tartott, 466. plenáris ülésén 120 szavazattal 7 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az államadóssággal kapcsolatos válság – amelyet pénzügyi és fiskális válságok indítottak el -, a GMU létét veszélyezteti, és hatékony pénzügyi, gazdasági és politikai válaszlépéseket követel. A válság rámutatott a Stabilitási és Növekedési Paktumnak mint a tagállamokbeli költségvetési felelősség biztosítását célzó mechanizmusnak a hiányosságaira.

1.2 Az EGSZB támogatja a Tanács és az ECOFIN által eddig megtett, arra irányuló intézkedéseket, hogy a pénzügyi nehézségekkel küzdő tagállamokat az európai stabilizációs mechanizmus (EFSM) és az európai pénzügyi stabilitási eszköz (EFSF) segítségével támogassák. Ez egy átmeneti megoldás, mégis alapjául szolgálhat a feltételekhez kötött pénzügyi támogatás tartósabb eljárásának és keretének egy valódi európai monetáris alap létrehozása útján. Meg lehetne vizsgálni egy eurókötvény kibocsátására jogosult, az államadósságok kezelésével foglalkozó európai ügynökség létrehozásának lehetőségét is.

1.3 Annak érdekében, hogy az európai gazdaságélénkítő program célkitűzései ne kerüljenek veszélybe, az EGSZB azt szeretné, ha tervek dolgoznának ki az államadósság euróövezetben történő csökkentésére az övezet gazdasági és monetáris stabilitásának biztosítása végett. Ezeknek a terveknek összhangban kell lenniük a gazdasági fellendüléssel és a foglalkoztatással kapcsolatos – a válság miatt jelentős veszélybe került – célokkal, amelyek szerepelnek az Európai Bizottság „Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája” című közleményében.

1.4 Az államadóssággal kapcsolatos válságból az EU jövőbeli kormányzására nézve számos tanulság vonható le. A gazdaságpolitikai bizottság felügyeletre és szankciókra vonatkozó első javaslatai jó irányba mutatnak, ám az EGSZB úgy véli, hogy a

szankciókat az államadósság kezelése terén megvalósítandó, nagyobb mértékű európai szolidaritással kell ellensúlyozni. Az EGSZB megállapítja, hogy jelenleg még nincs az állami fizetésképtelenség kezelésére szolgáló hivatalos mechanizmus. Ez továbbra is egy olyan strukturális hiányosság a GMU felépítményében, amellyel a politikaalkotóknak foglalkozniuk kell. Kívánatos lenne azonban, ha a szankciók politikai és gazdasági jellegűek is lennének, elkerülendő az érintett országok további eladósodását.

1.5 Az államadóssággal kapcsolatos válság kialakulásának felelőssége jelentős részben néhány tagállam felelőtlen fiskális politikáját, részben azt a felelőtlen banki hitelezést terheli, amely lakásépítési és eszközbuborékok kialakulásához vezetett, részben pedig a hitelminősítő intézetek nem elég körültekintő magatartását. Az egyes tagállamokban a bankok megmentésére fordított, az adófizetők által finanszírozott hatalmas összegek és a globális pénzügyi rendszer ezt követő törékenysége szintén jelentős mértékben hozzájárult a válsághoz. A jövőben elengedhetetlen a globális bankrendszer hatékony reformja, amely megelőzi ennek a magatartásnak a megismétlődését.

1.6 Az EGSZB kívánatosnak tartaná, ha az európai gazdasági kormányzás erősítésére irányuló intézkedéseknek, amelyeket 2011 januárjában, az európai szemeszterrel, a tagállamok gazdaságpolitikáinak jobb összehangolása révén indítanak el, ⁽¹⁾ a válság által komolyan fenyegetett európai munkahelyek megőrzése lenne a céljuk.

1.7 Az EGSZB azonban úgy véli, hogy legalábbis az euróövezet tagállamainak esetében nem elég kizárólag a gazdaságpolitikákat koordinálni, hanem valódi közös gazdaságpolitikára van szükség, ahogyan, legalábbis az első szakaszban, a költségvetési politika koordinálására is szükség lenne.

⁽¹⁾ COM(2010) 367 A gazdaságpolitikai koordináció erősítése a stabilitás, a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében – az európai uniós gazdasági irányítás megszilárdításának eszközei.

2. A válság háttere – a Gazdasági és Monetáris Unió alapjául szolgáló költségvetési politikák

2.1 A költségvetési fegyelem a makroökonómiai stabilitás egyik legfontosabb eleme, és ez különösen igaz egy olyan monetáris unión belül, mint amilyen az euróövezet, amely olyan szuverén államokból áll, amelyek továbbra is maguk felelnek költségvetési politikájukért. Az euróövezetben már nincsenek olyan nemzeti monetáris és árfolyampolitikák, amelyek országspecifikus problémák kezelésére szolgálnának. A költségvetési politikák tehát igen erőteljesek, de jobban tudnak az ilyen megrázkódtatásokhoz igazodni, ha stabil pozícióból indulnak.

2.2 Több mechanizmust és eszközt állítottak fel a szilárd adópolitikák biztosítása, valamint az árstabilitásra leselkedő veszélyek korlátozása érdekében. Ezekről az eszközökről az Európai Unió működéséről szóló szerződés 121., 123., 124., 125. és 126. cikke rendelkezik. Közéjük tartozik a Stabilitási és Növekedési Paktum (a 121. és 126. cikk alapján), a túlzott költségvetési hiány esetén követendő eljárás (126. cikk), a folyó-számlahitel nyújtásának tilalma (123. cikk), a pénzügyi szervezetekhez való kiváltságos hozzáférés biztosításának tilalma (124. cikk) és a kötelezettségek átvállalásának tilalmáról szóló záradék (125. cikk).

2.3 A Szerződés szerint a költségvetési politika alapszabálya az, hogy a tagállamok kerüljék a túlzott költségvetési hiányt. Ennek betartása azon alapul, hogy a tagállamokban a költségvetési hiálynak a GDP-hez viszonyított aránya nem lépheti túl a 3 %-ot, és az államadósságnak a GDP-hez viszonyított aránya pedig nem lépheti túl a 60 %-ot.

2.4 Kivételes esetekben a költségvetési hiány fenti értéket meghaladó mértéke nem tekintendő túlzottnak, amennyiben az átmeneti, és közel marad a referenciaértékhez. Azt, hogy egy tagállamban túlzott hiány áll fenn, az ECOFIN Tanács határozatban állapítja meg az Európai Bizottság javaslata alapján. Amennyiben a Tanács megállapítja, hogy egy tagállamban túlzott hiány áll fenn, a túlzott hiány esetén követendő eljárás szerinti lépéseket kell megtenni. Ezek végső esetben az érintett országra kivetett szankciókhoz vezethetnek.

2.5 A Stabilitási és Növekedési Paktum alap gondolata a megalapozott költségvetési politikák elfogadásának folyamatos biztosítása. A paktum kötelezővé teszi a tagállamok számára, hogy a költségvetési helyzetük „nullszaldós vagy pozitív egyenlegét” előíró középtávú célkitűzéseket az országspecifikus megállapításoknak megfelelően betartsák. A feltételezések szerint az előírt költségvetési helyzetekhez való igazodás lehetővé teszi minden tagállam számára, hogy megbirkózzon a normális ciklikus ingadozásokkal, és egyúttal a költségvetési hiányt a GDP 3 %-ában meghatározó referenciaérték alatt tartsa. A valóságban azonban a Stabilitási és Növekedési Paktum koncepciója és működése nagyon távol áll egymástól. Amint az Európai Központi Bank (EKB) a közelmúltban megjegyezte:

„A Maastrichti Szerződés és a Stabilitási és Növekedési Paktum költségvetési normáinak betartását tekintve azonban jelentős különbség mutatkozik az egyes tagállamok között. Néhány tagállam ismételtelen és tartósan megsérti a költségvetési hiányt a GDP 3 %-ában meghatározó referenciaértéket, ami ahhoz a következtetéshez vezet, hogy legalábbis ezekben az esetekben a paktum végrehajtása nem párosult megfelelő szigorral és politikai akarattal. A túl derülítő növekedési előrejelzések, az adatok utólagos kiigazításai, a vártnál nagyobb jövedelemingadozások és a tervezett kiadások tartós túllépése eltérő mértékben a költségvetési tervektől való eltéréshez vezetett az egyes országokban.” (A Stabilitási és Növekedési Paktum tíz éve, az EKB havi hírlevelének cikke, 2008. október)

2.6 A GMU alapjául szolgáló fiskális szabályok betartásának szembevető kudarca megelőzte a jelenlegi globális pénzügyi válságot, bár azzal lehetne érvelni, hogy az államadóssággal kapcsolatos fizetéseképtelenség veszélye a monetáris unión belül a válság második szakaszát jelenti. Mindazonáltal egy évtized – sőt még több idő – elteltével, amelynek során a könnyen elérhető hitelek bővülése ingatlanpiaci és lakásépítési buborékok kialakulásához vezetett, az ezt követően bekövetkezett gazdasági összeroppanás néhány tagállamban az adósságszpirál kialakulását vonta maga után. Bizonyos tekintetben ironikus, hogy Görögország, Spanyolország és Portugália kormánya a banki válság idején nem volt arra rászorulva, hogy bankrendszerét az adókból finanszírozott intézkedésekkel stabilizálja, most azonban az államadóssággal kapcsolatos nehézségeik EU-szerte a bankok destabilizálásával fenyegetnek. Ez jelzi, hogy az államadósságok növekedését elsősorban nem a bankok megmentésére fordított, az adófizetők által finanszírozott összegek okozták.

2.7 A banki válság során gyakran elhangzott, hogy néhány bank „túl nagy ahhoz, hogy bebukhasson”. Most a növekvő államadóssággal küzdő tagállamokról mondják, hogy „túl jelentősek ahhoz, hogy megengedhető lenne fizetéseképtelenné válásuk”. Ahogy az adófizetőknek fogcsikorgatva el kellett fogadniuk, hogy a felelőtlen bankokat meg kell menteni, most a nemzetközi kötvénypiacok követelik néhány tagállam költségvetésének egy potenciálisan még fájdalmasabb kiigazítását. Az államadóssággal kapcsolatos fizetéseképtelenség által keltett bizonytalanság magát az eurót is elkezdte aláásni, és félelmeket ébresztett, hogy az euróövezet egy sor tagállamát is magával ránthatja.

2.8 Az államadóssággal kapcsolatos válság bizalmi válságot jelent, általában véve az EU-val, és különösen az euróövezettel szemben. Mind politikai, mint pénzügyi megoldást szükségessé tesz. Annak kérdését is felvetette, hogy a fentiekben ismertetett fiskális intézkedések alkalmasak-e a közös valuta stabilitásának biztosításához. Némileg indokolt lehet az érvelés, hogy a Stabilitási és Növekedési Paktum kudarcot vallott, valamint hogy Európának most egy új költségvetési és pénzügyi keretet kell kidolgoznia, amely hatékonyabban reagálhatna az aggasztóan kedvezőtlen gazdasági eredményekre, vagy akár egy tagállam csődjére. Amennyiben ez a helyzet, milyen is lehetne ez a keret?

3. Alternatív fiskális és monetáris keretek

3.1 Az elmúlt hónapokban mind a politikai elméletnek, mind pedig a politikai intézkedések végrehajtásának szintjén egy sor fejlemény következett be. Az államadóssággal kapcsolatos válság és az állami fizetéseképtelenség kezelésének tárgyában született egyik érdekes előterjesztés az Európai Valutaalap (EMF) létrehozására vonatkozik ⁽²⁾. E javaslat mögött az az elgondolás húzódik meg, hogy a Nemzetközi Valutaalapnak (IMF) nincs gyakorlata egy monetáris unió egyik tagországában kialakuló, az államadóssággal kapcsolatos fizetéseképtelenség kockázatának kezelésében, valamint hogy egy Európai Valutaalap működése esetén az EU jóval erősebb végrehajtási mechanizmusokkal rendelkezne.

3.2 Egy Európai Valutaalap ötletét a közelmúltbeli pénzügyi összeomlásra adott politikai válaszokhoz hasonlóan kellene tekinteni, amikor is a politika a nagy pénzügyi intézetek csődjét kívánta megelőzni. Most, hogy az EU kezd kilábalni a banki válságból, a politikai vita azokra a reformokra összpontosít, amelyek a pénzügyi intézmények rendezett csődeljárását, valamint a fizetési nehézségekkel küzdő nagyobb bankok mentőcsomagjainak önfinanszírozását tennék lehetővé. Más szavakkal, a pénzügyi rendszerek stabilizálását követően az európai döntéshozók most annak biztosítására összpontosítanak, hogy a jövőben a pénzügyi intézetek, és ne az adófizetők viseljék a válságok terheit. A bankreformra vonatkozó javaslatok közé tartoznak többek között a magasabb tőkeemfelelési mutatók, a szigorúbb felügyelet, a bankároknak kifizetett bónuszok felső határának meghatározása, valamint a vészhelyzetre vonatkozó tervek („living wills”) kidolgozása. Ami a GMU-t illeti, a közös valuta védelme érdekében a rendszert is meg kell erősíteni, hogy kezelni tudja az egyik tag fizetéseképtelensége vagy csődje miatt kialakult instabilitást.

3.3 Az Európai Valutaalap kezdeményezői úgy érveltek, hogy ez összhangban lenne a Szerződésben meghatározott megerősített együttműködés fogalmával, és így nem lenne szükség a Szerződés módosítására. Egy megfelelően felépített Európai Valutaalap segítségével orvosolni lehetne a GMU struktúrájának gyengeségeit, amelyeket a Stabilitási Paktum mostanáig megmutató kudarcára, és a „ki nem segítési” záradék által okozott szembeütnő hitelességi hiányra lehet visszavezetni.

3.4 Hogyan oldható meg egy ilyen alap finanszírozása? Annak érdekében, hogy a lehető legkisebb legyen a morális veszély, amellyel jelenleg a görög sürgősségi csomagot társfinanszírozó Németország és Franciaország szembesül, az Európai Valutaalaphoz csak a maastrichti kritériumoknak meg nem felelő országok járulnának hozzá. Két szabály határozná meg hozzájárulási mutatóikat:

— „a túlzott adósság” összegének évi 1 %-a, előbbi az államadósság tényleges (az előző év végi) szintje és a GDP 60 %-ára vonatkozó, a maastrichti kritériumokban meghatározott mutató közötti különbségként határoznák meg. Görögország esetében, ahol az államadósságnak a GDP-hez viszo-

nyított aránya 115 %, ez az Európai Valutaalaphoz történő 0,55 %-os hozzájárulást jelentene.

— a túlzott hiány 1 %-a, vagyis egy adott évben a hiány azon összegének az 1 %-a, amely meghaladja a GDP 3 %-ra vonatkozó, a maastrichti kritériumokban meghatározott mutatót. Görögország esetében a GDP 13 %-át jelentő hiány a GDP 0,10 %-át kitevő hozzájárulást jelentene az Európai Valutaalaphoz.

2009-ben Görögország teljes hozzájárulása a GDP 0,65 %-át tette volna ki – ami jelentősen alacsonyabb, mint a jelenleg követelt megtakarítások.

3.5 Emellett az EMF kölcsönökhöz is juthatna a piacokon, így az összegyűlt hozzájárulásokon túl elegendő forrással rendelkezne ahhoz, hogy bármilyen követelménynek eleget tegyen. Közbeavatkozhatna pénzügyi támogatás nyújtásával, akár tartalékaik részleges pénzzé tételével, akár egy tagállam államkötvényeinek a garantálásával. A példa kedvéért utólagosan kiszámolható, hogy a javasolt finanszírozási mechanizmust alkalmazva az EMF 120 milliárd eurót halmozhatott volna fel a GMU kezdete óta. A piaci kölcsönök megfelelő szintjeivel kombinálva ez elegendő lett volna arra, hogy finanszírozzák az euróövezet bármelyik kisebb tagállamának megmentését.

3.6 A végrehajtást illetően az EU egy sor lehetőséggel rendelkezik, a strukturális alapok megkurításától kezdve az új finanszírozási garanciák visszavonásán keresztül az országnak az euróövezet pénzügyi piacáról való kizárásáig. Ezeket a büntetéseket fokozatosan lehetne kiszabni, mivel egyenként is jelentős gazdasági nyomást gyakorolnak azokra a tagállamokra, amelyek nem hajtják végre az előzetesen elfogadott reformprogramokat.

3.7 A javasolt EMF feltételezett előnyeinek egyike, hogy kezelni tudná egy olyan euróövezeti tag rendezett csődeljárását, amely nem teljesíti egy reformprogram feltételeit. A nemzetközi kötvénypiacokon történő adósság-átütemezés bizonytalanságával szemben az EMF felajánlhatná egy fizetéseképtelen tagállam államadósságát hitelezőknek, hogy ezt az adósságot standard engedménnyel váltsák át az EMF-fel szembeni követelésre. Így korlátozni lehetne a fizetéseképtelenség által okozott zavart, valamint a pénzügyi intézmények által elszenvedett veszteségek is csökkennének.

3.8 Az EMF hívei azzal érvelnek, hogy ez az intézmény számottevő előnyöket kínálna ahhoz képest, mintha csak az IMF-et lehetne igénybe venni. Az EMF vezető szerepet játszhatna egy „rendezett állami fizetéseképtelenség” kezelésében, minimálisan csökkentve a kötvény- és más pénzügyi piacokra gyakorolt áttételes hatásokat. A bankválság tanulságai arra intenek, hogy a politikai intézkedéseknek immár nemcsak egy majdani válság megelőzésére kell irányulniuk, hanem a válságra történő felkészülésre is, és az államadóssággal kapcsolatos válság esetében ugyanígy kell eljárni. Ha majd Európa végre búcsút inthet a jelenlegi válságnak, fel kell készülnie egy újabbra.

⁽²⁾ E javaslat teljes egészében a következő helyen olvasható: D. Gros és T. Mayer: „How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund” (Hogyan kezelhető az államadóssággal kapcsolatos fizetéseképtelenség Európában: Az Európai Valutaalap felé, Policy Brief No.202, Európai Politikai Tanulmányok Központja (CEPS), 2010. május. E dokumentum számos érve ebből a megalapozott dokumentumból származik.

3.9 Az európai gazdasági fellendülés és az adósságcsökkentés közötti feszültségen szintén érdemes elgondolkodni. A kutatásokból kiderült, hogy az euróövezetben a maastrichti kritériumok, valamint a Stabilitási és Növekedési Paktum fiskális fegyelme az USA-val és az Egyesült Királysággal összehasonlítva fékezően hatott a gazdasági növekedésre⁽³⁾. A helyzet ironiája az, hogy a pénzügyi válság az USA-ból indult ki, és ott a politika óriási adóügyi és monetáris anticiklikus ösztönző intézkedésekkel reagált. Az euróövezet makrogazdasági politikáját tétlenség bénítja, amely annak tulajdonítható, hogy a politika a növekedéssel szemben a monetáris stabilitást részesíti előnyben. Az egységes valuta és az EKB hitelességének megszilárdítása szempontjából ez érthető, mostanra azonban már úgy lehet tekinteni, hogy ez a megközelítés potenciálisan fékezheti a gazdasági fellendülést. Szólnak érvek amellett, hogy a Stabilitási és Növekedési Paktum korlátainak fellazítása esetleg ösztönzőleg hatna a gazdasági fellendülésre, és elősegítené, hogy véget érjen az adósságválság.

3.10 E gondolatmenet szerint az államadóssággal kapcsolatos válságra adandó bármilyen szakpolitikai vagy intézményi válasznak úgy kellene kezelnie az adósságcsökkentés kérdéseit, hogy az ne veszélyeztesse az európai gazdasági fellendülés programjában foglalt célok elérését. Ennek egyik lehetséges módja az adósságcsökkentési folyamat összekapcsolása a beruházások bővítésével, hogy ellensúlyozni lehessen az adósságcsökkentés deflációs hatásait. E javaslat alapja a növekedésről, versenyképességről és foglalkoztatásról 1993-ban összeállított, Jacques Delors-féle fehér könyv, és középpontjában az adósságátruházás lehetősége áll. Minden tagállam államadósságának egy része így európai uniós kötvényekbe kerülne át. A tagállamoknak az átruházás után továbbra is törleszteniük kellene a már eurókötvény formájában fennálló adósságrészüket. Tehát ez nem lenne adósságelírás, és nem növelné az adósságproblémákkal küzdő tagállamok hitelfelvételét, hanem csupán az átruházott rész törlesztési költségeit csökkentené. Támogatói szerint e javaslat összeegyeztethető a Szerződés iránymutatásaival. Az adósságáthelyezéssel kapcsolatban az a javaslat is felmerült, hogy az Európai Beruházási Bank (EBB) és egyéb tagállami pénzügyi intézmények terjesszék ki hitelezési tevékenységüket az európai gazdasági fellendülési program finanszírozására, valamint a munkajövedelmek és a kereskedelem agresszív adósságcsökkentésből eredő visszaesésének mérséklésére⁽⁴⁾.

3.11 Az adósságválságra adott hivatalos választ a Tanács 2010. május 9-én tartott rendkívüli ülése után alakították ki. Ennek értelmében – az EUMSZ. 122. cikkének (2) bekezdése (rendkívüli események) és az euróövezet tagállamainak kormányközi megállapodása alapján – létre kell hozni egy európai pénzügyi stabilizációs mechanizmust (European Financial Stabilisation Mechanism, EFSM. Az EFSM-nek 60 milliárd euró áll rendelkezésére, és az IMF-hez hasonló feltételekkel működik. Ezenkívül egy különleges célú gazdasági eszköz

⁽³⁾ Lásd: Fitoussi, J.P. és F. Saraceno: „Milyen mély Európa válsága? Az eltérő teljesítmények mögött meghúzódó politikai válaszok és szerkezeti tényezők” *Journal of Globalisation and Development*. 1. kötet, 1. szám, Berkeley Electronic Press. 2010.

⁽⁴⁾ E javaslatok részletes ismertetéséhez lásd: Holland, S.: „A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion” in *Insight*, <http://www.insightweb.it/web/node/136> (a honlap felkeresésének időpontja: 2010. június 10.).

(Special Purpose Vehicle, SPV) is kialakításra került, amelyet a továbbiakban európai pénzügyi stabilizációs mechanizmusnak nevezünk. Az SPV három évig fog működni, és 690 milliárd euró áll rendelkezésére az euróövezetbe tartozó, rendkívül pénzügyi problémákkal küzdő tagállamok támogatására. Ezenfelül az Európai Központi Bank (EKB) megkezdte a kötvénypiacokon történő közbelépést: megvásárolja pénzügyi gondokkal küzdő kormányok adósságát.

3.12 Az új mechanizmusoknak számos fontos jellemzőjük van. Először is nem egy olcsó finanszírozási lehetőségről van szó, ugyanis az érintett tagállam az Európai Bizottságon keresztül minden kamatot és kölcsönt visszafizet. Az EFSM tehát nem jelent mentőövet a tagállamok számára, így összeegyeztethető a 125. cikkkel. Másodsorban, az EFSM és az EFSF nem költségvetési tételeket, hanem hitelkereteket képvisel, ezért a saját forrásokra vonatkozó határozat keretén belül marad. Harmadsorban, bár az EFSF csak három éven át működik majd, hatásai még több évig érvényesülhetnek, ha hosszabb futamidejű kötvényeket bocsát ki. Negyedszer, az EFSF valószínűleg olyan kötvényeket bocsát majd ki, amelyeket valamennyi uniós tagállam 120 %-os mértékig garantál; a tervek szerint ezek a kötvények AAA besorolásúak lesznek, minimálisan csökkentve így a törlesztési költségeket⁽⁵⁾. Végezetül az EFSM konkrét bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a GMU legszilárdabb támasza változatlanul az EU-n belüli szolidaritás.

3.13 Az elkövetkező hónapokban kiderül, hogy az EFSM-mel kapcsolatos javaslatok mennyire hatékonyak a jelenlegi adósságválság kezelésében. Ez attól is függ majd, hogy az egyes tagállamok milyen mértékben hajtják végre az EU és az IMF által igényelt fiskális kiigazításokat. Az EU ismételtén kinyilvánította azt a szándékát, hogy javítsa a költségvetési fegyelmet, és állandó keretet alakítson ki a válságok megoldására. Az utóbbi célkitűzés olyan spekulációkhoz vezetett, amelyek szerint az EFSM-et és az EFSF-et állandó mechanizmussá alakíthatják, ezt azonban nehezen lehetne megvalósítani, mivel az összes tagállam jóváhagyása kellene hozzá. Abból, hogy nincsenek konkrét javaslatok egy tagállam esetleges fizetési képzetlenségére vonatkozóan, az következik, hogy a politikai felelősök ki akarják küszöbölni ezt az eshetőséget. Ez teljesen érthető ugyan, de nem zárja ki teljesen ilyen esetek előfordulását.

4. Tanulságok

4.1 Egyre világosabbá válik, hogy az adósságválságot el lehetett volna kerülni, ha a tagállamokban és az EU-ban jobb lett volna az irányítás, és nagyon fontos, hogy a kormányzással kapcsolatos múltbeli hibák a jövőben ne ismétlődjenek meg. Ezért a gazdaságpolitika összehangolásával foglalkozó munkacsoport számos intézkedést jelentett be a költségvetési felügyelet erősítésére, összhangban a Stabilitási és Növekedési Paktummal.

⁽⁵⁾ Szeptember 21-én mindegyik hitelminősítő intézet kijelentette, hogy AAA besorolást ad az EFSF által kibocsátott kötvényeknek.

Ezekhez az intézkedésekhez tartozik a tagállamok költségvetés-tervezeteinek egymás általi, kölcsönös ellenőrzése, a szankciók korábbi alkalmazása a 3 %-os, illetve 60 %-os adósságküszöb túllépése esetén, a túlzott hiány esetén követendő eljárás megindítása, ha az adósságcsökkentés késedelmes, és a nemzeti statisztikai hivatalok kormányaitól való nagyobb mértékű függetlensége.

4.2 A pénzügyi és adósságválság alatt a főbb hitelminősítő intézetek szerepe és magatartása enyhén szólva kétes volt ⁽⁶⁾. Angela Merkel kancellár egy új, független európai hitelminősítő intézet létrehozását javasolta, amely versenyezne a létező három nagy intézettel ⁽⁷⁾. Az a javaslat is felmerült, hogy az Eurostat kapjon hatáskört a tagállamok államháztartásának minősítésére. Ilyen hatáskör birtokában a görög adósságválság esetében az Eurostat már korábban figyelmeztetést fogalmazhatott volna meg ⁽⁸⁾.

4.3 Az Európai Bizottság azt a bírálatot kapta, hogy a tagállamok államháztartási adataival kapcsolatos minőségbiztosítás esetében nem volt elég éber és proaktív. Ez a pont a felügyelet, ellenőrzés és teljesítés szélesebb problémaköréhez kapcsolódik, amelyek rámutatnak arra, hogy mi a Stabilitási és Növekedési Paktumban szereplő mechanizmusok csődjének fő oka. Bármilyen hosszabb távú megoldásnak hatékonyan kell kezelnie ezeket a problémákat.

4.4 Görögországban, Spanyolországban és Portugáliában nem dobtak ugyan az adófizetők pénzéből mentőövet a bankoknak, de a más uniós országokban és az USA-ban alkalmazott mentőcsomagok nagysága hozzájárult az államkötvénypiacokra gyakorolt, soha nem látott nyomáshoz, és meggyorsította a válságot. Létfonosságú, hogy a globális bankrendszer hatékony reformokon essen át, amelyek elejét vennék annak, hogy ismét hasonló pénzügyi, gazdasági és szociális bizonytalanság alakuljon ki.

Kelt Brüsszelben, 2010. október 21-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ A hitelminősítő intézetek által elkövetett hibák részletes tárgyalását lásd: U.S. Securities and Exchange Commission: (SEC) „Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies” <http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf> (a jelentés elolvasásának időpontja: 2010. június 10.).

⁽⁷⁾ Az Irish Times beszámolója szerint a német kancellár azt mondta, hogy az új intézet „természetesen politikailag független lenne”, és „egy fenntartható, nem rövid távú orientációjú gazdaság szellemében működne”. Irish Times, 2010. május 21.

⁽⁸⁾ Az Eurostatnál tett látogatásunk alkalmával azt a tájékoztatást kaptuk, hogy az Eurostat több ízben is korai figyelmeztetést fogalmazott meg a magas szintű görögországi deficittel és államadóssággal kapcsolatos válság miatt, de senki sem hallgatott rájuk.